

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ МЕДИЦИНИ, ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЕКОНОМІКИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В МЕЖАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ ЯК ОДИН З АСПЕКТІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я

INNOVATIVE APPROACHES TO TEACHING SOCIAL MEDICINE, HEALTH CARE ORGANIZATION AND ECONOMY WITHIN THE CREDIT-MODULE SYSTEM AS AN ASPECT OF PUBLIC ADMINISTRATION AND PRESERVATION OF PUBLIC SPACE

У статті здійснена характеристика одного з основних аспектів державного управління, а саме підготовки майбутнього кадрового потенціалу держави.

Розвиток суспільства і навчально-виробничих технологій диктує свої вимоги щодо фахово та інформаційно освічених, комунікабельних спеціалістів, здатних вести діалог на рівних із колегами і пацієнтами заради досягнення мети збереження здоров'я та якості життя своїх підопічних.

Наведено приклади застосування методів і прийомів технології розвитку критичного мислення та аналізу ситуацій. Також описано результати використання модифікованої методики аналізу ситуацій (на базі методики С. Терно, 2011) для формування та розвитку у студентів-медиків критичного мислення та аналітичних здібностей. Представлені результати впровадження інтерактивних методів навчання, а саме «аналіз ситуації» та «метод розвитку критичного мислення».

Також висвітлені нові підходи щодо досвіду у викладанні інтерактивних методів навчання дисципліни «Соціальна медицина, організація та економіка охорони здоров'я» в умовах кредитно-модульної системи як один із аспектів державного управління. Методика ґрунтується на логічному аргументованому судженні щодо змісту та форми навчальних текстів, а також самостійності, незалежності мислення від стереотипів, результатом чого є формування власної позиції щодо будь-яких текстів і ситуацій у цілому. Це дозволить розвинути організаційні здібності майбутніх лікарів, уміння планувати та економічно обґрунтовувати, організовувати, мотивувати молодший медичний персонал та контролювати його подальшу діяльність, забезпечить підготовку висококваліфікованих фахівців, здатних до самостійного виваженого прийняття рішень у різних проблемних ситуаціях.

*За проведеним аналізом щодо порушеної проблематики зроблено висновок про те, що першочерговим завданням державної політики в галузі освіти, її підготовки магістрів зокрема, має стати запровадження нових та сучасних інтерактивних методів викладання із ключовою роллю держави у цьому процесі. Доведено, що розроблення нових сучасних навчальних програм є важливою платформою для підготовки студентів-медиків. **Ключові слова:** критичне мислення, соціальна медицина та організація охорони здоров'я, громадське здоров'я, кредитно-модульна система.*

In the article the conducted description of one is of basic aspects of state administration, namely preparation of future skilled potential of the state.

Development of society and educational-productive technologies dictates the requirements in relation to professionally and informatively well-educated, sociable specialists able to conduct a dialogue on equal with colleagues and patients for the sake of gaining end of maintenance of health and quality of life of the ward.

Examples of application of methods and receptions of technology of development of the critical thinking and analysis of situations are made. Also, the results of the use of the modified methodology of analysis of situations (on the base of methodology of С. Терно, 2011) are described for forming and development for the students-physicians of the critical thinking and analytical capabilities. Presented results of introduction of interactive methods of studies, namely "analysis of situation" and "method of development of the critical thinking".

Also, new approaches are lighted up in relation to experience in teaching of interactive methods of studies of discipline of "Social medicine, organization and economy of health protection" in the conditions of the credit-module system, as one of aspects of state administration. Methodology is base on the logical argued judgement in relation to maintenance and form of educational texts, and also independence, thinking independences from existent stereotypes, by a result what forming of own position is in relation to any texts and situations on the whole.

Thus in turn will allow pozvumu organizational capabilities of future doctors, ability to plan and economically ground, to organize, to explain a junior medical personnel and control it further activity, will provide preparation of highly skilled specialists, capable to the independent self-weighted acceptance decisions in different problem situations.

After the conducted analysis in relation to the broken range of problems drawn conclusion that by the near-term task of public policy in industries of education, and preparations of master's degrees in particular, the input of new and modern interactive methods of teaching must become with the key role of the state in this process. It is well-proven that new modern educational program development is an important platform for preparation of students-physicians.

Key words: critical thinking, social medicine and organization of health protection, public health, credit-module system.

УДК 614.321.311.37.0

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5240-2019-14-11>

Коваленко О.О.

старший викладач кафедри громадського здоров'я та мікробіології Київський медичний університет

Вступ. Громадське здоров'я, або здоров'я нації – це один із основних індикативних чинників державотворення та безпеки держави, він є базовою складовою частиною людського капіталу та конкурентоспроможності країни й перебуває в тісному інтегральному зв'язку з економікою, наукою та обороноздатністю. Здоров'я населення – це, в першу чергу, запорука стабільного фундаменту держави, сприятливої соціально-моральної атмосфери та довіри до держави, а лікар виступає в ролі гаранта його збереження, захисту та зміцнення.

Охорона здоров'я є складовою частиною державного будівництва, соціальної системи і політики, а також системи національної безпеки.

В усьому світі визнано, що кваліфіковані кадрові ресурси охорони здоров'я є однією з головних умов успішності галузі. Медичні кадри розглядаються як стратегічний капітал, адже 70% капіталовкладень у галузь охорони здоров'я у світі спрямовується саме на її кадрове забезпечення [1]. Таким чином, реалізація інноваційних підходів у навчанні лікарів у системі освіти України є вагомою і необхідною для забезпечення входження держави до європейського простору. Це також зумовлено низкою чинників: потребами демократизації освіти, підвищення рівня її якості, приведення у відповідність до запитів і вимог суспільства, появою нових викликів і загроз демографічного, екологічного, соціально-економічного і суспільно-політичного характеру.

Посилення вимог щодо підготовки нової генерації лікарів, здатних не тільки якісно виконувати завдання зі збереження, зміцнення та відновлення здоров'я, диктує необхідність лікарю виконувати функції менеджера закладу охорони здоров'я, вміти планувати та економічно обґрунтовувати, організовувати, мотивувати персонал та контролювати його діяльність.

Мета дослідження – вдосконалення процесу практичних занять із предмету «Соціальна медицина та організація охорони здоров'я» в умовах кредитно-модульної системи.

Досягти поставленої мети можливо шляхом застосування інтерактивного методу проведення практичних занять для набуття майбутніми лікарями вмінь успішної роботи в умовах ринку.

Матеріали – науково-педагогічне спостереження. **Методи** – аналітичний.

Результати та обговорення. Ефективна робота фахівців у нових умовах неможлива без засвоєння основ громадського здоров'я та безпосередньої охорони здоров'я через організаційну діяльність. Саме ця дис-

ципліна акцентує увагу на вивченні залежності здоров'я від різноманітних чинників, у тому числі соціальних, на підходах до розроблення та оцінки ефективності заходів щодо поліпшення й удосконалення надання медичної допомоги.

Запропонований метод навчання дозволяє проводити аналіз потоку інформації у сучасному світі з подальшою ефективною передачею великого обсягу знань та забезпеченням високого рівня оволодіння матеріалом, який вивчається. Однією з методичних інновацій є використання інтерактивних методів навчання (з англ. «inter» – взаємний, «act» – діяти) [2].

До провідних методів інтерактивних форм навчання відносяться тренінги, дискусії, кейс-методи, методи проєктів, ділові ігри, методи аналізу ситуацій та розвитку критичного мислення [3].

Важливим чинником, який визначає тенденції розвитку системи освіти багатьох країн, є якість освіти, яка відповідає потребам суспільства з моментами випередження. Це актуалізує питання розроблення технологій упровадження активного продуктивного навчання в методику викладання «Соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я», зокрема і застосування методів і прийомів технології розвитку критичного мислення та аналізу ситуацій.

Соціальна медицина як наука і предмет викладання посідає провідне місце у сучасній медичній науці та підготовці фахівців системи охорони здоров'я. Навчальна дисципліна «Соціальна медицина, організація та економіка охорони здоров'я» розкриває весь спектр фундаментальних понять «здоров'я» та «охорона здоров'я», особливості їх формування, сучасні тенденції трансформації та вплив на суспільний розвиток із подальшим обґрунтуванням медико-соціальних заходів держави, суспільства та системи охорони здоров'я в напрямку збереження, зміцнення і відновлення здоров'я [4].

У даному дослідженні було використано модифікований метод аналізу ситуацій (на базі методики С. Терно, 2011) для формування та розвитку у студентів-медиків критичного мислення.

Ми запропонували студентам, розподіленим на 3 групи, на час та швидкість провести аналіз ситуації, яка теоретично складена на прикладі медичного закладу/установи, міста, області або в Україні, на основі показників стану здоров'я контингенту (демографічних показників, захворюваності, інвалідності або смертності), із подальшим визначенням факторів впливу на ситуацію, а також логічним

обґрунтуванням дій для оптимізації та покращення досліджуваного явища, з розробленням профілактичних заходів.

Тобто аналіз ситуації полягав у тому, що учасникам пропонувалося осмислити та проаналізувати ситуацію, опис якої водночас не тільки відображає практичну професійну проблему, а й актуалізує комплекс знань, які необхідно засвоїти під час розв'язання цієї проблеми. Причому сама проблема не має однозначних вирішень.

Також застосовувався аналіз конкретних ситуацій (метод конкретних ситуацій, кейс-метод, кейс-стаді, метод ситуаційного аналізу) – метод навчання, який використовує опис реальних професійних, економічних та соціальних ситуацій.

Таким чином, застосування методу аналізу ситуацій сприяло формуванню та розвитку у студентів-медиків критичного мислення, що значно покращило інтерактивну компоненту програми навчання наших студентів. Раніше даний підхід не застосовувався.

Метод критичного мислення у студентів-медиків стимулює процес аналізу, синтезування й обґрунтування оцінки достовірності/цінності інформації; властивість сприймати ситуацію глобально, знаходити причини і альтернативи; здатність генерувати чи змінювати свою позицію на основі фактів й аргументів, коректно застосовувати отримані результати до проблем і приймати зважені рішення – чому довіряти та що робити далі.

На основі аналізу розроблень із методики викладання навчальної дисципліни із впровадженням ТРКМ, власної практики такого навчання доходимо висновку, що особливостями навчання варто вважати такі:

- розв'язання яких потребує *мислення вищого рівня* (аналізу, синтезу, порівняння, установлення логічних зв'язків, узагальнення, оцінювання);

- що організують навчальний процес як *дослідження*, де студенти- медики навчаються осмислювати, конструювати власне мислення;

- за яких відбувається *активізація пізнавальної діяльності студентів у міжособистісній взаємодії і постійній співпраці* під час пошуку джерел інформації та їх опрацювання, систематичного оцінювання та аргументування, спростування або доведення (думок, бачень, тверджень, положень тощо), **оперування доказами та формулювання аналітичних висновків**;

- коли міжособистісна взаємодія і співпраця в навчанні базується на *активній мовленнєвій діяльності* – студенти-медики поясню-

ють, сперечаються, доводять, обґрунтовують, висувують ідеї, спільно виконують завдання, приймають рішення і *пов'язують новий матеріал із засвоєним раніше*;

- за яких результатом навчання є не засвоєння фактів чи чужих думок, а *формування власних суджень* (умовиводів) на основі застосування до навчальної інформації певних прийомів (технологій) мислення;

- якщо навчання передбачає *особисту відповідальність*, тобто студенти мають бути *вмотивовані до обговорення і вирішення проблем*, а не намагатися уникати цього, налаштовані на *позитивну взаємозалежність* – успіх кожного залежить від його досвіду та діяльності інших; спільна діяльність сприяє успіху; оцінювання інформації, процесу та діяльності здійснюється кожним;

- за яких викладання у цьому процесі є стратегією постійного *оцінювання результатів із використанням зворотного зв'язку* «студент – викладач» на основі активності викладача [5].

Методика розвитку критичного мислення заснована на творчій співпраці студента і викладача, що стимулює розвиток у студентів аналітичного і творчого підходів до будь-якого матеріалу.

Перша стадія – актуалізує наявні знання студентів-медиків, збуджує інтерес до теми; саме під час цієї стадії формулюється проблема та визначаються цілі вивчення матеріалу. Для цього слід використовувати різноманітні прийоми: мозковий штурм, висунення різних гіпотез або версій відносно досліджуваного матеріалу тощо. На основі наявних знань студенти-медики можуть будувати свої прогнози, визначати цілі пізнавальної діяльності на практичних заняттях. Педагогічний результат етапу полягає в підвищенні мотиваційної, інформаційної і комунікаційної складових частин особистості студента.

Друга стадія полягає в осмисленні нового матеріалу – це стадія реалізації змісту. Метою етапу виступає розвиток творчого критичного мислення; навичок самостійної роботи; пошукової та продуктивної евристичної діяльності. Відбувається основна змістовна робота студента з текстом, причому поняття «текст» варто розуміти досить широко: це може бути будь-яке джерело, а також наведені дані викладачем, відеоматеріали тощо. У процесі роботи студента з новою інформацією викладачу слід використовувати такі прийоми: читання тексту із зупинками, маркірування тексту символами, складання таблиць, графічні організатори інформації тощо.

Третя стадія – міркування, або рефлексії. Мета етапу – персоналізувати знання; забез-

печити міцність, глибину знань; усвідомити, осмислити актуальне знання та способи пізнавальної діяльності. Під час цієї стадії студент повинен осмислити вивчений матеріал і сформулювати свою особисту думку, ставлення до нього. Методичними прийомами виступають: аналіз стану контингенту, виявлення діючих факторів, написання аналітичних висновків, проведення дискусії, складання схем тощо. Результат цього етапу полягає в усвідомленні способів набуття та оброблення інформації, корекції своїх установок, дій, розмірковувань.

Висновки. Таким чином, під час навчання за методикою розвитку критичного мислення студенти повинні пройти через три стадії опанування матеріалом, оскільки кожна з них відбиває відповідну ланку процесу засвоєння: сприйняття → осмислення → застосування. Саме даний підхід забезпечує підготовку висококваліфікованих фахівців, здатних до самостійного виваженого прийняття рішень у різних проблемних ситуаціях.

Для забезпечення якісної підготовки фахівців необхідно забезпечити подальший пошук і впровадження інноваційних методів у навчальний процес.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Коваленко О. Наближення засад підготовки сучасних керівних кадрів з охорони здоров'я України до світових стандартів. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2016. Вип. 2(29). С. 143–146.
2. Данко Д.В. Нові аспекти викладання соціальної медицини та організації охорони здоров'я в рамках кредитно-модульної системи. *Науковий вісник Ужгородського університету, серія «Медицина»*. 2017 р. Вип. 1(55). С. 152–154.
3. Бистрова Ю.В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України *Право та інноваційне суспільство*. 2015. № 1(4). С. 27–33.
4. Москаленко В.Ф. Громадське здоров'я В.Ф. Вінниця : Нова Книга, 2013. 560 с.
5. Технології розвитку критичного мислення учнів / Кроуфорд А., Саул В., Метьюз С., Макінстер Д. ; наук. ред., передм. О.І. Пометун. Київ : Плетяда, 2006. 220 с. та іл.